

Україні в 1956—1964 рр.: основні тенденції та характерні риси. — http://ebk.net.ua/Book/history/boyko_iu/chapter16/1603.htm.

18. Аналітична записка «Дослідження стратегічних напрямів реформування освіти та науки в Україні». <http://osvita.ua/school/manage/1783>.

УДК 336.71

Віталій Шпачук

КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ

Стабільність функціонування банківської системи є однією з головних передумов стабільності економіки будь-якої держави. Однак підтримання стабільності, застосування для цього відповідних методів та інструментарію з боку органів державного управління, власників та менеджерів банківських установ потребує чіткого визначення сутності стабільності. З огляду на це, в статті здійснено аналіз наукової літератури з питань стабільності та стабільності банківської системи, сформульовано, власне, визначення терміну «стабільність банківської системи».

Ключові слова: банківська система, стабільність, стійкість, надійність, ефективність.

Постановка проблеми

Актуальність стабільного функціонування банківської системи зростає пропорційно зростанню криз банківських установ та банківських систем в різних країнах, адже це гальмує не лише економічний розвиток певної країни, а й розвиток цілих регіонів, груп країн, світової економіки. Підтвердженням важливості даного питання є прийняття Організацією Об'єднаних націй на своїй конференції в 1992 році в Ріо-де-Жанейро звернення до всіх країн стосовно розробки спеціальних програм, які повинні бути спрямовані на забезпечення стійкого економічного розвитку, неможливого без стійкої банківської системи, її стабільного функціонування. Водночас, розробка та дослідження методів забезпечення стабільного функціонування банківської системи необхідно розпочати саме з визначення ключової дефініції, яка б характеризувала такий стан банківської системи.

Водночас, на сьогодні відсутній єдиний загальний термін, який би застосовувався багатьма управліннями, банкірами та науковцями для характеристики стабільного функціонування банківської системи; відсутнє універсальне визначення та єдині підходи до визначення терміну «стабільність», що може вносити доволі суттєві корективи в цілі та завдання методів та механізмів, а також в самі методи, механізми та інструментарій, які повинні застосовуватись для забезпечення стабільності банківської чи будь-якої іншої системи; має місце використання термінів «стабільність» та «стійкість» окремими науковцями як рівнозначних, тощо.

Дослідження сутності стабільності базується на наукових доробках та результатах досліджень су-

Аналіз останніх досліджень і публікацій

часних зарубіжних та вітчизняних вчених – О. Галкіна, В. Коневей, Л. Паутової, М. Савельєвої, О. Шаброва, В. Бакуменка, В. Гейця, О. Руденко; сутності стабільності банківської системи – І. Ларіонової, І. Рикової, К. Тихонкова, О. Дзюблюка, Б. Івасіва, А. Мороза, Р. Михайлюка, М. Савлука, М. Пуховкіної та інших.

Метою статті є необхідність обґрунтування застосування терміну «стабільність», в тому числі по відношенню до банківської системи, формування визначення терміну «стабільність банківської системи» на підставі аналізу наукової літератури, що присвячена дослідженню даного питання.

Стабільність є одним з слів міжнародно-політичного словника, яке найбільш часто та неточно використовується [1]. Слід також враховувати, що значення та сутність визначення стабільності може змінюватись не лише в різних сферах науки, а й в межах однієї. А. Юданов в монографії «Секрети фінансової стійкості міжнародних монополій» під стабільністю вважає домірність факторів, які зберігаються протягом часу, а під стійкістю – стан макро- та мікросистеми, що є близьким або має схильність до стагнації [2]. І. Ларіонова в своїй роботі «Стабільність банківської системи в період перехідної економіки» провела детальне дослідження сутності дефініції «стабільність», «стійкість», «стійка рівновага» і дійшла висновку, що стабільність має дві важливі характеристики: стійка рівновага та надійність [3]. Подібної позиції дотримується І. Рикова, за якої «...концепція стабільності включає в себе такі елементи, як: порядок, незмінність, рівновагу, стійке функціонування та інші, з виділенням емерджентних властивостей, або залежності стабільності від умов зовнішнього та внутрішнього середовища...» [4]. Така позиція підтверджується і вітчизняними фахівцями з державного управління, які характеризують:

- стабільність як «...стан, для якого характерна певна стійкість, єдність, цілісність, здатність до ефективних та конструктивних дій, й який проявляється у відсутності криз...» [5, с. 77];
- стійкість як «здатність системи протистояти процесу руйнування і підтримувати протягом певного часу обраний режим функціонування» [6, с. 159].

В той же час, протилежними є позиції К. Тихонкова, О. Дзюблюка та Р. Михайлюк, деяких інших авторів. Так, К. Тихонков зазначає, що «...стійкість інтегрує такі характеристики, як стабільність, надійність...» [7]. О. Дзюблюк та Р. Михайлюк визначають стійкість як «фундаментальну, внутрішню характеристику, завдяки якій забезпечують життєздатність, стабільний розвиток, незважаючи на силу впливу зовнішніх та внутрішніх факторів» [8, с. 31].

Безумовно, позиція кожного автора має право на існування, крім того, поняття стабільність, стійкість, надійність, безпека, захищеність та інші є доволі ґрунтовними, значно пов'язані між собою та суттєво впливають одне на одне. Це ускладнює процес виокремлення та означення будь-якого з них, адже кожен перебуває під впливом різноманітних суб'єктивних та об'єктивних факторів, залежить від цілей та завдань досліджень. Як наслідок, має місце ситуація, коли в деяких дослідженнях та емпіричних роботах з питання функціонування банківських систем окремі автори, використовуючи дефініції стійкість, сталість, надійність та інші, фактично досліджують, аналізують та оцінюють стабільність банківських систем.

Ми вважаємо, що саме стабільність, в тому числі і по відношенню до банківської системи, є більш широкою за

Мета

Вигляд основного матеріалу

змістом дефініцією, яка характеризується стійкістю, рівновагою, надійністю, сталістю, тощо. Така наша позиція підтверджується здійсненим аналізом наукової літератури, результатів емпіричних досліджень, етимологією дефініції «стабільність» (походить від лат. «stabilis» – стійкий, постійний), аналізом енциклопедичних видань. Додатковими аргументами необхідності використання терміну «стабільність» виступають наступні фактори:

- стабільність характеризує загальний якісний стан системи, в тому числі і стійкість, яка в більшості наук розглядається переважно як здатність певного механізму або системи зберігати рівновагу, діяти чи функціонувати під впливом певних зовнішніх та внутрішніх факторів [9–14];
- стабільність є складною та багатоплановою категорією, яка переважно застосовується для аналізу складних, відкритих, нелінійних систем [15]. Такою системою і є банківська система, а підтримка стабільності є основною характеристикою системи, що дозволяє їй постійно знаходитись у стані рівноваги;
- стабільність банківської системи, а не її стійкість чи надійність, є передумовою стабільності фінансової системи, цінової політики, економічної безпеки та стабільності економіки держави;
- однією з основних функцій центральних банків різних країн або органів банківського регулювання та нагляду (Йорданія, Казахстан, Китай, Російська Федерація, Україна та інші) є сприяння та/або за-

безпечення стабільності банківської чи фінансової систем.

Здійснений нами аналіз підходів до тлумачення категорії «стабільність банківської системи» дозволяє виділити такі основні напрями, за якими надається визначення її сутності (табл. 1):

- з точки зору важливості для економіки (С. Скрзіпек, К. Стемпень, Й. Петревіч);
- з фінансової точки зору (фінансового стану, стійкості) (І. Ларіонова);
- з точки зору ефективності діяльності (прибутковості) (Е. Криволевич (Куликова), Й. Соляж);
- з точки зору комплексу, системи елементів, характеристик (І. Рикова);
- з точки зору дотримання економічних нормативів (А. Мороз, М. Савлук, М. Пуховкіна, Б. Івасів).

Однак всі вищезазначені підходи недостатньо глибоко розкривають сутність дефініції «стабільність банківської системи», зважаючи на її значення для економіки та покладені на неї функції і завдання, суттєво обмежують її, акцентуючи увагу на окремих її аспектах, безумовно важливих, але не єдиних. Слід наголосити на тому, що для здійснення певних емпіричних досліджень окремими науковцями, економістами сутність стабільності банківської системи також може суттєво коригуватись, звужуватись. Так, наприклад, П. Монін та Т. Джокіпі при дослідженні впливу стабільності банківської системи на економіку обмежують стабільність банківської системи ймовірністю її дефолту [16].

Таблиця 1

Визначення дефініції «стабільність банківської системи»

Автори визначень	Визначення дефініції «стабільність банківської системи»
С. Скрзіпек	Стабільність банківської системи є однією з найбільш істотних передумов функціонування економіки, основою для прийняття раціональних рішень у сфері капіталовкладень, що сприяє ефективній діяльності господарських суб'єктів [17].
К. Стемпень	Стабільність банківської системи – це одна з передумов стабільності економічної системи країни, в якій особливу роль відіграють установи, які становлять, так звану, сітку фінансової безпеки [18].
І. Ларіонова	Стабільність банківської системи – це здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігати стійку рівновагу та надійність протягом часу [3].
Е. Криволевич (Куликова)	Стабільність банківської системи – це здатність системи функціонувати, не змінюючи власну структуру та постійно зберігаючи позитивну динаміку характеристик її функціонування [19].
І. Рикова	Стабільність банківської системи – це сполучення елементів, тенденцій та стійкості, що системно утворюються та системно змінюються, в умовах балансу як позитивних, так і негативних сторін [4].
М. Савлук, А. Мороз, М. Пуховкіна	Банківська стабільність означає постійну здатність банку відповідати за своїми зобов'язаннями і забезпечувати прибутковість на рівні, достатньому для нормального функціонування у конкурентному середовищі [20].
О. Затварська	Стабільність банківської системи – це збалансованість її складових, наявність взаємопов'язаних і взаємоузгоджених пропорцій між ними як у галузевому, так і в регіональному аспектах, а також збереження рівноваги та ефективного взаємозв'язку з фінансовою та макроекономічними системами [21].

Синтезуючи вищевикладене, на нашу думку, стабільність банківської системи – це якісна фундаментальна комплексна (багатофункціональна) характеристика банківської системи, що відображає стійкість, надійність та

ефективність її елементів, їх спроможність дотримуватись встановлених обов'язкових вимог банківської діяльності, протистояти ризикам та кризовим явищам, виконувати покладені на неї функції, взяті зобов'язання (рис. 1).

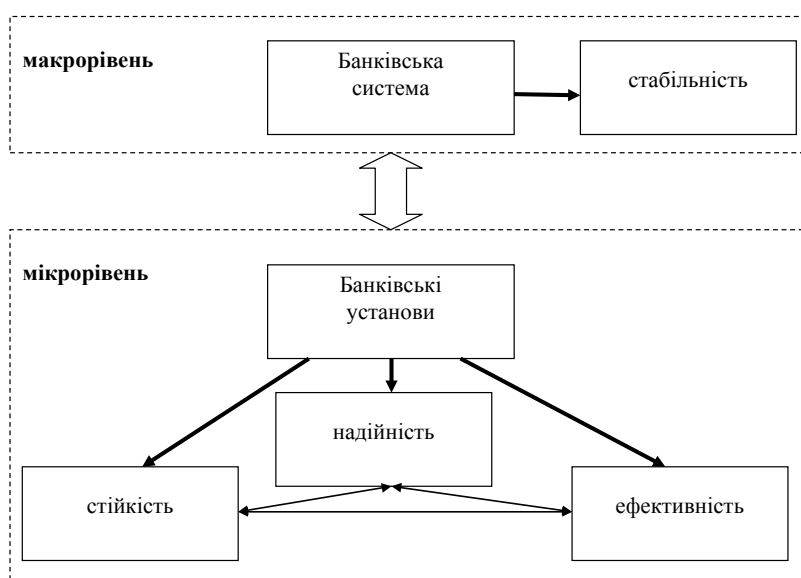


Рис. 1 Структура стабільності банківської системи

Висновки і перспективи подальших досліджень. Питанню сутності стабільності та стабільності банківської системи присвячено значну кількість досліджень та праць, як результат – сутність даних термінів у різних дослідженнях може суттєво відрізнятись, акцентуючи увагу на їх різних аспектах. Аналіз зазначених праць та досліджень щодо сутності поняття стабільності банківської системи, дозволив нам визначити основні засади, які є ключовими і покладаються в основу визначення поняття стабільності банківської системи різними науковцями, сформулювати власне визначення стабільності банківської системи, враховуючи базові засади поняття стабільності, цілі, засади та принципи функціонування банківської системи та системи державного управління банківською системою.

Розуміння сутності стабільності банківської системи є вкрай необхідним при дослідженні форм, методів, механізмів та інструментарію державного забезпечення стабільності банківської системи, їх вдосконалення та розробці нових, більш дієвих та ефективних. На нашу думку, саме цей аспект, зважаючи на його практичну значимість, і потребує подальшого вивчення, адже від якості управління банківською системою, стабільності та ефективності її функціонування значною мірою залежить стабільність та ефективність фінансової системи та економіки країни загалом.

Література.

1. Богатуров А. Д. Современные теории стабильности и международные отношения России в Восточной Азии в 1970-90-е гг. // Моск. общ. научн. фонд, Инст США и Канады РАН. – М., 1996. – 246 с.
2. Юданов А. Секреты финансовой устойчивости международных монополий: [монография] / Юданов А. – М. : Финансы и статистика, 1991. – 246 с.
3. Ларионова И. В. Стабильность банковской системы в условиях переходной экономики: дис. доктора экон. наук. / Ирина Ларионова. – М., 2001. – 417 с.

4. Развитие банковской системы в условиях рыночных преобразований: [монография] / Рыкова И. Н., Шаповалов В.А. – Ставрополь, 2002. – 152 с.

5. Методология державного управління: словник-довідник // Укладачі: В. Д. Бакуменко (кер. автор. кол.), Д. О. Безносенко, С. В. Бутівченко, Л. М. Гогіна, Ю. Г. Іванченко, В. М. Князєв, І. В. Козюра, С. О. Кравченко, Ю. Г. Кальниш, В. І. Луговий, О. М. Руденко, Ю. П. Сурмін, Л. Г. Штика. За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева, В. Д. Бакуменка. – К. : Вид-во НАДУ. – 2004. – 94 с.

6. Управління суспільним розвитком: словник-довідник / За заг. ред. А. М. Михненка, В. Д. Бакуменка. Укладачі: В. Д. Бакуменко, С. О. Борисевич, О. А. Бутрін, В. М. Князєв, С. О. Кравченко, Т. М. Курінна, В. І. Луговий, А. П. Медвідь, А. А. Михненко, А. М. Михненко, І. М. Попова, Ю. П. Сурмін. – К. : Вид-во НАДУ. – 2006. – 210 с.

7. Тихонков К. С. Устойчивость и надёжность российской банковской системы на этапе модернизационного восстановления: [монография] / Тихонков К. С. – М. : ООО «ИПЦ-Маска». – 2009. – 344 с.

8. Дзюблюк О. В., Михайлюк Р. В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи: Монографія. – Тернопіль: ТНУ. – 2009. – 316 с.

9. Большой толковый словарь русского языка / [сост. С. А. Кузнецов]. – СПб. : Норинт, 1998. – 1536 с.

10. Лекарев С. В. Бизнес и безопасность. А-Я: толковый терминологический словарь / С. В. Лекарев, В. А. Порк; [под ред. А. И. Гурова, Б. С. Тетерина]. – М. : ЦКСИИМ, 1995. – 336 с.

11. Словник української мови / Академія наук Української РСР. Ін-т мов-ва ім. О. О. Потебні. [ред.: І. С. Назарова, О. П. Петровська, Л. Г. Скрипник, Л. А. Юрчук]. – К. : Наукова думка, 1978. – Т. IX. – 853 с.

12. Устойчивость объекта // Большая Советская Энциклопедия. – 2-изд. – М., 1956. – Т. 44.

13. Экономико-математический энциклопедический словарь / [ред. В. И. Данилов-Данильян]. – М. : Большая Российская Энциклопедия. ИНФРА, 2003. – 687 с.

14. Яворский Б. М. Справочник по физике / Б. М. Яворский, А. А. Детлаф. – М.: Наука. Главная редакция физ.-мат. лит.-ры, 1981. – 342 с.

15. Руденко О. Теорія суспільної стабільності в державному управлінні: [монографія] / Руденко О. – К.: НАКККІМ, 2010. – 304 с.

16. Monnin Pierre, Jokipii Terhi. The Impact of Banking Sector Stability on the Real Economy / Swiss National Bank, Zurich, Switzerland. – June 2010. - Режим доступу: http://www.eu-financialsystem.org/fileadmin/content/Dokumente_Events/13th_conference/Papers/monnin.pdf.

17. Skrzypek S. Aspekty instytucjonalne stabilności finansowej a wyzwania europejskie, Przemówienie na Forum Bankowym «Zmiany regulacyjne w bankowości europejskiej – skutki dla banków i gospodarki w Polsce», 14 marca 2007.

18. Степень К. Передумови стабільності банківської системи України: інституційний аналіз. – Збірник наукових праць Жешівська політехніка. – 2007. – С. 128–145.

19. Криволевич (Куликова) Е. А. Теоретические аспекты стабильности банковской системы как фактора-гаранта экономической безопасности страны // Вестник Государственного университета управления. – 2009. – №19. – С. 24–29.

20. Гроші та кредит: Підручник. — 3-тє вид., перероб. і доп. / М. І. Савлук, А. М. Мороз, М. Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2002. – 598 с.

21. Затварська О. О. Банківська система України та основні напрями її розвитку: дис. канд. екон. наук: 08.04.01 / Науково-дослідний фінансовий ін-т при Міністерстві фінансів України. – К., 2004. – 184 с.

для України актуальною є проблема подолання кадрових деформацій в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права.

⇒ Зарубіжні автори розглядають питання управління персоналом та відносять їх до пріоритетних. Питання кадрової політики розглядаються в роботах: Н. Дж. Аллена, Р. С. Белоуза, Т. Дж. Бергмана, В. Врума, І. Л. Голдштейна, М. М. Греллера, Д. Е. Геста, К. Донеллі, Дж. П. Дюберлі, Дж. Н. Клівленда, Дж. Коттера, Дж. С. Кейна, С. Лойда, А. Х. Маслоу, Дж. П. Мейєра, Х. Мінсберга, Т. Р. Нітчелла, К. Р. Мерфі, Л. В. Портера, Р. М. Стирса, Дж. Томсона, М. С. Тейлера, С. Д. Фішера, Дж. П. Фоссума, Р. Л. Хенемана, А. Хогана, Дж. Холенбека та ін.

Вагомий внесок в дослідження основних питань кадрової політики, науки управління персоналом внесли розробки багатьох російських вчених, у тому числі: Т. Ю. Базарова, Н. А. Волгіна, Б. М. Генкіна, Р. Д. Гетгарда, А. П. Єрошина, Б. Л. Єрьоміна, Д. В. Іванцевича, В. Г. Ігнатова, А. Я. Кібанова, А. А. Лобанова, Є. В. Маслова, Ю. Г. Одягова та багатьох інших.

Питання кадрової політики в цілому і державної кадрової політики, зокрема, аналізуються в працях таких українських вчених, як: В. Авер'янов, Г. Атаманчук, О. Воронько, Н. Гончарук, Д. Дзвінчук, С. Дубенко, Р. Ільясов, О. Іщенко, В. М. Князєв, В. І. Луговий, В. Майборода, В. Малиновський, П. Назимка, Н. Нижник, О. Оболенський, В. Олуйко, Г. Опонасюк, А. Пахарєв, С. Серьогін, Ю. Сурмін, В. Цвєтко, Г. Фокін, В. Рижих, І. Сурай, О. Якубовський, В. Яцуба та ін.

Вивчення проблематики управління персоналом на регіональному рівні здійснено у роботах: В. І. Герчикової, М. В. Грачова, В. А. Дятлова, І. Г. Залюбовського, Н. І. Костюкова, П. І. Ломанова, В. П. Пугачева, В. П. Травіна, С. В. Шекшня, В. А. Шкатулла, М. Б. Щєлакіна та ін. Аналізуючи роботи цих авторів, виявлено, що при широкому висвітленні багатьох питань, які стосуються управління персоналом, кадрова політика вивчена ще недостатньо.

Аналіз наукових розробок з проблем кадрової політики свідчить, що на сьогодні серед науковців відсутнє єдине розуміння сутності кадрової політики.

⇒ У статті зроблено спробу систематизувати теоретико-методологічні підходи до визначення сутності кадрової політики, її ролі у здійсненні та реалізації державної політики в цілому та регіональної кадрової політики, зокрема.

⇒ Мета статті – проаналізувати підходи, які сьогодні сформувались у вітчизняних та зарубіжних дослідженнях сутності державної кадрової політики та її проблем на сучасному етапі розвитку та становлення української держави.

⇒ Сьогодні склалися різноманітні напрями у дослідженнях сутності кадрової політики.

Варто погодитись із думкою, що «сьогодні в роботі з людьми відбувається своєрідний зсув від кадрової політики до управління людськими ресурсами, і ця нова практика є певною протиположною традиційній кадровій політиці. Ряд авторів, розкриваючи взаємозв'язки понять «кадрова політика», «управління персоналом», «управління людськими ресурсами», вибудовують їх послідовність від найбільш загального до найбільш конкретного, а саме «управління людськими ресурсами» – «управління персоналом» – «кадрова політика» [див. детал.: 2, с. 8].

Автори дослідження «Державна кадрова політика: теоретико-методологічне забезпечення» [2] не пого-

УДК 323.3

Лілія Яковлева

СУЧАСНА КАДРОВА ПОЛІТИКА: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ

У статті розглядається актуальне питання сучасного розвитку політичних інститутів у нашій країні – кадрової політики. Відзначено різноманітність інтерпретацій кадрової політики, проаналізовано основні теоретичні підходи до її сутності.

Ключові слова: кадрова політика, державна кадрова політика, суб'єкт кадрової політики, об'єкт кадрової політики, політичний курс, політичний процес, демократизація.

Постановка проблеми

⇒ Постановка проблеми визначається тим, що для прозорого, відкритого та прогнозованого процесу формування кадрового корпусу в демократичному суспільстві необхідне комплексне наукове дослідження актуальних питань розвитку сучасної кадрової політики з використанням здобутків політичної науки, державного управління, публічної політики, соціології та ін.

Актуальність теми обумовлена необхідністю розробки нової кадрової політики, кадрового забезпечення та впливає зі змісту тих завдань, які існують сьогодні в державі. Зокрема в Проекті Стратегії державної кадрової політики на 2011–2020 роки, зазначається, що

© Яковлева Л.І., 2011.

Мета

Виклад основного матеріалу